بەرکەوتنەوەم لەگەڵ کوردستاندا… کاوە جەلال

1

هاوینی 2004 لە ئەڵمانیاوە گەڕامەوە بۆ کوردستان. پێشتر دوو سەفەرم بۆ ئەوێ کردبوو، یەکەمیان 1994 دوای 14 ساڵ بۆ ماوەی مانگێک، ئەویدیکەیان ساڵی 2003 بۆ ماوەی دوو حەفتە، لە هەردووکیانم بەهەی نامۆبوونمەوە لە ڕەچەڵەکی خۆم وەک شکست ئەزموون کرد. بۆیە ئەم جارە کە ڕۆیشتمەوە بۆ ئەوێ، "خۆم" بە پلەی یەکەم مەبەست بووم، بەدووی ئەوەدا کارکردن، ئەوەش سەرەتا نەک لە زانکۆ، بەڵکو وەک مامۆستای سەرەتایی لە گوندێکی چڕپێک. لە برایەکم تێبینییەکی سەرنجڕاکێشی لەسەر ئەو پرسە پێدام: گەر ببیت بە مامۆستای سەرەتایی، ئەوجا ئەوە لە گوندێکیش، هەموو کەس دەڵێن بڕوانامەکەت تەزویرە و لەبەر ئەو هۆیەش خۆت دەشاریتەوە. ئەوە قەنائەتی پێهێنام هەوڵ بدەم لە زانکۆ کار بکەم. بە هەر حاڵ، ئامانجی سەرەکیم هەوڵدان بوو بۆ ژیان لەنێو جڤاکی زێدی خۆمدا کە لێی نامۆ بووبووم و توانای ژیانم لەگەڵ هیچ کەسێکیدا نەمابوو، بەڵکو چەندین ساڵ بوو تەنیا لە نەوەندی ئەڵمانیدا دەژیام. ئاخر لە ناخەوە ئەو ڕەوشەم پێ قبووڵ نەدەکرا، بەڵێ لەو دوورەوە بەڕۆشنی دەرکم دەکرد کە کوردبوون چەند بارێکی گرانە بەسەرمەوە / بەسەرمانەوە. بەڕاستی خۆش نییە کە مرۆڤ هەندێک هەڤاڵی لە کەسانی زێدی خۆی نەبێت و زوو زوو بییان بینێت. هەندێک جار بە خۆمم دەگۆت، گەر تورک، ئەجەم یان ئەرەب بامایە، ڕێگەیەکی ئاسانترم بۆ ژیانم دەگرتە بەر.

هەروەها گەرەکە جەخت لە پرسێکی کرۆکی بکەم: من بۆ ئەوە "نەگەڕامەوە"، جا گەرچی ئەوە بەرواڵەت گەڕانەوە بوو. ئاخر ئەوە نەشیاوە. مەغزای پەندە کوردییەکەی "بەردی هەڵکەنراو شوێنی خۆی ناگرێتەوە" ئەوەیە کە غەریب لەڕیشەکەوتووە. لە بنەڕەتدا من ماوەی یازدە ساڵ ژیانەوە لەوێ هەشتا هەر غەریب بووم و هەمیشە غوربەت لە ناخمدا ئامادەگیی هەبوو – وەک کەتواری خودی خۆم. ئاخر، سارتر واتەنی، بەخۆبوون، یان بەگشتی ببێژین: غەریب-کەوتوو هەشتا ئەوە نییە کە ئەو ئەوەیە، بۆیە لە لەرۆبوونی ئامادەییانەیدا بەتەواوی شیاوی پێناسەکردن نییە، لە ئەو هەروەها ئەوەیە کە ئەو هەشتا ئەوە نییە، بۆیە ئەو تەنیا بۆ ئایندە هەیە، بۆ واتایەکی دی، ئەو تەنیا

وەک "شیمانە" شیاوی دیاریکردنە. کەواتە بوونی ئەو هەرگیز نەدراوە، بەڵکو هەردەم پرسیارلێکراوە، ئەویش چونکە ئەو هەمیشە بەڕێی نەبوون-ی ئەویدیبوونییەوە لە خۆی جیابێتەوە. بۆیە ئەو کە هەمیشە لەژێر پرسیاردایە، تەنیا بە خۆڕاپسکاندن لە هەر دۆخێکی خۆیی و خۆفڕێدان بۆ نێو دۆخێکی نوێ دەتوانێت خۆی دروست بکات. لەم ڕوانگەیەوە دەشێت هەموو ژیانێک ببێت بە ڕۆمان. کەچی سەیر ئەوەیە، تا ئەمڕۆ لە ئەڵمانیا کەسان دەناسم کە دوای پتر لە چڵ ساڵ ژیان لەم دەڤەرە ژیاری و کولتوورییەدا ئامادەن لەسەر هەموو شتێک گفتوگۆ بکەن بەبێ ئەوەی هەرگیز بوێرن "خۆ"یان بکەن بە تەما، بەڵێ نایانەوێت هیچ لەبارەی خۆیان بزانن، چونکە ترسنۆکن.

جگە لەوە بەیەکگەیشتنەوەی بەم چەشنەی مرۆڤ و دەڤەرە کولتوورییەکەی، لەنێو خۆیەوە گەلێک شیمانەی بێ ئەزموونکردنی جیاواز لەخۆگرتووە، واتا ئەزموونکردنی ڕەوشگەلی ئەوتۆ کە کەسانی قاڵبووی ئەوە دەرکیان ناکەن، بەڵێ لەوە خەڵک، برادەران، کەسوکار، بەگوێرەی خوو و نەریتەکانی ژیانیان بەسانایی دەیانژێنن، ئەوان وەک کوڕان و کچانی باوان و دایکانیان پێگەیشتوون و کەم یان زۆر بەرپرسیاری وەردەگرن، شەڕ دەکەن، یەکدی لە ماڵی یەک دەردەکەن، ناکۆکی دەنێنەوە و ئاشتدەبنەوە، دەست دەنێنە بینی دایک و باوکیان و هاوکات پێداگری لەوە دەکەن کە گۆیا دڵسۆزی ئەوانن، بەم شێوەیەش ژیانیان بەڕێدەکەن. لە غەریب بە پێچەوانەوە کە بە زایین و ماوەیەکی ژیان سەر بە ئەوانە، لە ئاگایی خۆی و ئەزموونی کولتوورییەوە چیدی سەر بە ئەوان نییە، بۆیە هەردەم ترس ناخی تەنیوە – بێگومان ترسی لەرێبوونی (وجودی) خۆی.

کوردستان ساڵی 2004 لە گشت ڕوویەکەوە لە ڕەوشی بنیاتناندا بوو، ئەوە رواڵەتگەرایانە، ئەوجا هەرچی دەستپێدەکرا، نزیکەی نیوەناچڵ، نالەبار، سەرپێیی بوو. بێگومان لەم بوار و لەو بواردا گۆڕانی جددیش هەبوو. بە هەر حاڵ، گەشبینییەکی وروژاو، سۆزمەند، نائاگا، کەسێتییەکانی تەنی بوو، لە گشت لا خەڵک لە هەڵپەی بیناسازی و خواردن و خۆپێشیندا بوو، هەڵپەی گەیشتن بە بڕوانامە، کردنەوەی دوکانی بازرگانی یان پیشەی دەستی. لە خوێندنی زانکۆیی سەنگێکی تایبەتی هەبوو، چونکە لە ئایندەدا پرێستیژێکی بۆ خوێندکار مسۆگەر دەکرد. هەروەک جارێک خوێندکارێکی سەنگین، لە دەوڵەمەند کە بەو گەنجێتییە فیرمای پی ڤی سیی هەبوو، گۆتی: "ئاخر گەر بڕوانامەم نەبێت، کچ شووم پێناکات". هاوکات خوێندنی زانکۆیی مایەی گۆڕینی پلەی سەربازی و فەرمانبەری بوو، بۆیە تەنانەت کەسانی بەتەمەن

دەچوون بە لای بەرپرسە حیزبییەکانیان و تکایان لێدەکردن کە بە هەر شێوەیەک بێت دەرفەتی وەرگرتنیان لە زانکۆ بۆ بڕەخسێنن. بەم شێوەیە حیزبەکان ئەوەندە جاهیلیان بۆ خوێندنی زانکۆیی و تەنانەت خوێندنی باڵا نارد، کە ئیدی ئەمڕۆ زۆرینەیان وەک مامۆستای نزیکەی هیچ نەزان بوون بە هۆکاری بێسەروبەری و بەرەڵایی لە زانکۆکاندا.

بەڵێ ڕۆیشتنەوەم بۆ کوردستان بەرێککەوتن بوو – بە ئەرێنی یان نەرێنی. لە تەک هەڤاڵانی منداڵی و گەنجێتیدا پەیوەندیم دامەزراندەوە، دۆستایەتیی نوێم بنیاتنا، کەسانی جیاوازم لە ڕووی کەسێتی، کامڵبوونی تەمەن و خوێندن و خۆپێگەیاندنی هزرییەوە ناسی. وەلێ هەندەکی بەیەکگەیشتنەکان ڕەوشی ڕاچڵەکێنەریان دەخستەوە و پێکڕا لە نێو جەرگەی دامەزراوەدا ڕوویان دەدا. کاتێک لە زانکۆی کۆیە دامەزرام، یەکەم ڕۆژی دەوامکردنم مامۆستایەکم ناسی و ئامۆژگاریی کردم کە تا دەکرێت لە نێوان خوێندکاران و خۆمدا دیوارێک هەڵبچنم، ئەوە بێگومان تا بەرزتر بێت باشترە، چونکە بەو شێوەیە خوێندکارەکان ناتوانن سەریان لە دیوارەکەوە دەربخەن. زۆر سەرم سووڕما. بە خۆمم گوت، من هاتووم بۆ ئێرە تاکو بژیم، جا لەگەڵ هەر کەسێکدا بێت – دوکاندار، ئەڕەبانچی، مامۆستا یان پێشمەرگە. لە ڕاستیشدا هەر ئەوها لەوێ ژیام و ئەم کراوەییەش خەڵکی زێدی خۆمی باشتر پێناساندم. دوای چەند ساڵێک ژیان لەوێ، تەنانەت لە سەردەمی دوای دەستپێکردنی تەنگژەی ئابوورییەکەدا، هێشتا هەر سەرم لەوە سووڕدەما کە ڕێژەی دز لەو وڵاتە چەند کەم بوو – ئەوە مەگەر بۆ پۆلیس پێویست بایە گرنگیی پێبدات، وەلێ لە ڕووی جڤاکییەوە سەنگێکی ئەوتۆی وەرنەدەگرت، بە بەراورد لەگەڵ زۆر وڵاتی جیهاندا کە کوشتن و بڕین و فڕاندن لەسەر شەقام و لە نێو کۆڵاناندا سەر بە ژیانی ڕۆژانەن. بێگومان ئەم ڕەوشە ئەمڕۆ گۆڕانی نەرێنیی بەسەردا هاتووە، چونکە بەتایبەتی ئاینبازانی ئیخوانی و سەلەفی شووێیان لەهەڵکەشاوە و بەبێ ترس نەخۆشییە دەروونییەکانی خۆیان، بەتایبەتی سێکسیزمیان، بە ڕەستەی ئاینی بەرجەستە دەکەن و فاکتەرێکی سەرەکین بۆ تەنینەوەی قەزەوەنی و تەنانەت مرۆڤکوژی، هەروەها ڕۆژ بە ڕۆژ شەللاتەتی لە نەوەندی سیاسیدا پتر باڵادەستی وەردەگرێت.

2

کۆیە گەورە گوندە، ئەوپەڕەکەی شارۆچکەیە کە ژیان لێی خۆش نییە. بە من خۆش نەبوو. ناگات بە ڕانیە، یان هەڵەبجە. لەوێ ژیان زۆر سستە، بزاوتی کولتووری لەوێ بە ڕانیە و هەڵەبجە بەراورد ناکرێت.

جارێک لەگەڵ بەرپرسێکی سەربازیی "یەکێتی"دا کە دراوسێی ماڵی برایەکم بوو، گفتوگۆمان دەکرد، پێی گۆتم، مام جەلال زانکۆی کۆیەی کردۆتەوە تا کۆیە بکات بە مونافیسی هەولێر. بێگومان هیچم سەبارەت بەو تێڕوانینە نەگۆت، وەلێ دەمەک بوو گەیشتبووم بەو باوەڕەی کە کۆیە دەرەقەتی هەولێری دایکی نادات، سەریشم لەوە سووڕمابوو کە بەچی ئەوها لە دایکی خۆی یاخی بووە!

باوەجو کاتێک "گەڕامەوە" بۆ کوردستان، نزیکەی هیچم لەبارەی ئەو وڵاتە نەدەزانی، تەنانەت نەمدەزانی لەوە لە زانکۆکاندا بەشی فەلسەفە نییە. ئەمە دوای دوو ڕۆژی گەیشتنم بۆ ئەوێ یەکەم ڕاچڵەکینم بوو. یانی چی لە کوردستان، لە زانکۆی سلێمانی و سەلاحەدین، بەشی فەلسەفە نییە؟ بە هەر حاڵ، برادەرەکم کە ئەویش لە ئەڵمانیاوە بۆ ئەوێ گەڕابەوە، گۆتی: "بەڵێ بە کۆیە، زانکۆکەی تازەیە، پێویستیان بە مامۆستایە". ئەوەم پێخۆش بوو، چونکە ماڵی خوشکەکم لەوێ بوو، ئەوجا کۆیە کە هەرگیز نەمبینی بوو و لە هەشمدا ناوەکی گەورە بوو وەک شارێکی دێرینی کوردی، زۆر سەرنجی ڕاکێشام. ڕۆیشتم بە ئەوێ. سەرۆکی زانکۆ دکتۆر نەبەز بە زمانی تایبەتی خۆی گۆتی: "مامۆستای بەڕێز، لە نێوان فەلسەفە و دەروونناسیدا هیچ جیاوازییەک نییە (!)، بۆیە لە بەشی دەروونناسی داتدەمەزرێنم". ئەوەم پێخۆش بوو. ئاخر لە پاڵ بەشی سەرەکیی فەلسەفەدا پسیکۆلۆگیم وەک بەشی لاوەکیی یەکەم خوێندبوو، بەشە لاوەکییەکەی دووەمم ڕامیاریناسی بوو. کەواتە بەڕێک شارەزاییم لە پسیکۆلۆگیدا هەبوو. پسپۆرییەکەم لەو بەشەدا لە بوای پسیکۆلۆگیی گەشەدا بوو.

دوای دامەزراندنم بەڕێزی سەرۆکبەش گۆتی: "وانەی دەروونناسیی گەشە دەدەین بە تۆ". من بە ئەتەمبێلەکی خۆم لەگەڵ برادەرەکدا بەناوی گارا بۆ ئەوێ گەڕابوومەوە و چەند کارتۆنەک کتێبم لەگەڵ خۆمدا بردبەوە، لە کتێبەکانی پسیکۆلۆگی لە نێویاندا زۆر کەم بوون، بۆیە بە خۆمم گۆت، دەبێت لە ئێستاوە دەست بە کار بکەم، چونکە خوێندکارەکان بە پرسیار هەڵمدەوەشێننەوە، بەئاگا لەوە کە ئەوان لە سەرەتاییەوە فێرکراون لە پرسیار بسڵەمێنەوە. ئەوە بوو ئیدی بەپەلە گەڕامەوە بۆ ئەڵمانیا تاکو چەند سەرچاوەیەکی پێویست بکڕم. کە دەوام دەستی پێکرد، بینیم کاکی سەرۆکبەش بەبێ ئەوەی پرسە گورگانەیەکی بە من کردبێت، وانەکەی بە مامۆستایەکی دیکە دابوو!

ماوەیەک پێش دەستپێکردنی دەوامی ساڵی نوێ، تاقیکردنەوەی نڤیسکیی خوێندکارانی دکتۆرا ئەنجام درا و ئەمەیان وەک چاودێر دانا. خوێندکارانی زۆر بەشیان تێدا بوو. لەبەر ئەوەی ماوەی

تاقیکردنەوەکان (ئەوان دەبێژن “ئەزموونەکان”!) درێژخایەن بوو، دەرفەتم هەبوو چاو بە هەندێکی ئەو دەفتەرانەدا بخشێنم کە خوێندکارانی تەواوبوو تەسلیمیان کردبوون. ئاخر وەک چاودێر وەڕس دەبیت، بۆ کاتبەسەربردنێک د□گ□□یت. سەرم زۆر لەوە سووڕما کە گەلێک خوێندکار، لە نێویشیاندا چەند خوێندکارێکی زمانی کوردی، بە کوردییەکی سەقەتی پڕ لە هەڵەی ڕێزمانی (!!) وەڵامی پرسیارەکانیان دابۆوە. خوێندکاری دکتۆرا لە بەشی کوردی! بۆیە جێی سووڕمان نییە کە خوێندکارانی دەرچووی ئامادەیی دوای دوازدە ساڵ خوێندن بە کوردی ناتوانن دروست بە زمانی دایک بنووسن، چونکە فێری ئاخافتن و نوسینی دروست ناکرێن، یان چونکە ئەم لایەنە سەر بە کرۆکی وانەی کوردی نییە. لەم پەیوەندییەدا خۆمم بیرکەوتەوە کاتێک لە زانکۆ یەکەم “توێژینەوەی ناوماڵ”م ب□ ئ□□□مانی نووسی. ڕاستییەکەی توێژینەوەکەم باش نووسی بوو، چونکە کاری زۆرم لەو بابەتەدا کردبوو، هەروەها لە ڕووی ڕێزمانییەوە هەڵەم نەبوو، لێ تەنیا لەبەر ئەوەی هەڵەی تایپ و بەوەش ڕێنوسی تێدا بوو، مامۆستا سێ (ناوەند)ی بۆ دانام. هەموو هەڵەکانی بە قەڵەمی سوور نیشانە کردبوو. کاتێک لێم پرسی بۆچی ئەو نمرەیەی داومەتێ، لە وەڵامدا گۆتی: “لای ئێمە، پەیوەند بە خوێندکاریشەوە، هەڵەی ڕێزمانی (خوازەیی بدوێم) کوفرە، هەڵەی تایپ ڕێپێنەدراوە. تۆ خوێندکاری زانکۆیت!”. باوەڕ ناکەم ئەرەبەکانیش لەم پرسەی زماندا جیاواز بن لە ئەڵمانەکان.

کاتێک لەتەک دەستپێکردنی دەوامی ساڵدا سەرۆکبەش پێی ڕاگەیاندم کە وانەکەی لە من سەندۆتەوە و داویەتی بە مامۆستایەکی دی، ڕاستییەکەی ئەو ڕەفتارەم لا ناشرین بوو، سەرەڕای ئەوە ناڕەزاییم دەرنەبڕی. هەروەها سەرۆکبەش لەتەک پێڕاگەیاندنەکەدا بەزەردەخەنەوە گۆتی: “ئەم وانەیەم بۆ تۆ داناوە، ئوسوس ئەلتەربیە”. کتێبێکی بەرگ شینی کاڵی بە دەستەوە گرت، نزیکەی بیست پەڕەی لە ناو□استو□ بە دوو پەنجە گرت کە ئیدی هەردوو لای زۆرتری کتێبەکە بەکەوانەیی کرانەوە، ئەوجا هەروا بە دوو پەنجە جۆلانەی پێکرد و ڕێزمەندانە گۆتی: “هەر ئەوەندەیان بدەرێ بەسە!”. ئێستا سووڕمام. ئەوەندە؟ ساڵێک نزیکەی بیست پەڕە! یانی چی؟ ئێ خۆ ئێرە زانکۆیە؟ ئەی سەمینارکردن و کاری نێوکۆیی و هتد؟ خێرا تەماشایەکی نێوەرۆکی کتێبەکەم کرد و بڕێک ئارام بوومەوە. ئاخر سەرەتا نەمدەزانی مەبەست لە ئوسوس ئەلتەربیە چییە. کتێبەکە هینی سەردەمی بەعس بوو، نێوەرۆکەکەی بریتی بوو لە: پەروەردە لە گریکی ئەنتیکە، حەوت وانەکەی چەرخی ناڤینی ئەوروپی کە ناود□ران حەوت هونەرەکە،

پاشان پەروەردەی ئیسلامی و لە کۆتاییشدا پەروەردەی پارتی بەعسی عەرەبیی سۆسیالیستی. بابەتەکانی گریکی ئەنتیکە و چەرخی ناڤینی ئەوروپیم بەدڵ بوو و شارەزاییم تێیاندا هەبوو، بۆیە گۆتم، ئەم وانەیە زۆر باشە و توانام بەسەریدا دەشکێتەوە، لە خۆم پرۆگرامی ساڵانەی وانەبێژی دادەنێم و سەرچاوەش بۆ خوێندکاران دەدەم یان بابەتیان لە ئەڵمانییەوە بۆ ئامادە دەکەم. سەرۆکبەش هیچ لاریی لەوە نەبوو و گۆتی: “خۆت ئازادیت چۆن پرۆگرامی وانەکەت دادەنێیت”. بە هەر حاڵ، بەگوێرەی پرۆگرامی خۆم، لە پەروەردەی زەردەشتییەوە چووم بۆ گریکی ئەنتیکە، پاشان چەرخی ناڤینی ئەوروپی و گەیاندم بە سەردەمی مۆدێرنی ئەوروپی، ئەوجا ڕێگەکانی وانەوتنەوە.

مامۆستایەکی ناسیار چەند حەفتەیەک دوای دامەزراندنم ڕوداوێکی سەیری بۆ گێڕامەوە. بەشی مێژوو سەرۆکبەشێکی یەکجار بەد و جەبانی هەبوو کە درەنگتر خۆیشم لەتەکیدا کەوتمە ناکۆکییەوە و تەنانەت ڕۆڵێکم لە فەسڵکردنیدا گێڕا. کابرا دکتۆرای لە زانکۆیەکی سەدام حسێن کردبوو، گەر هەڵە نەبم زانکۆکە هەر ناوی ئەوی لێنرابوو. دکتۆراکەی جێی گومان بوو. بە هەر حاڵ، کابرا خۆی بە “یەکێتی”یەوە هەڵواسی بوو. ئەمەش ڕووداوەکەیە: کوڕێکی گەنجی مێژووناس بە دکتۆراوە (وا بزانم لە سویسراوە) دەگەڕێتەوە بۆ کوردستان و لە زانکۆی کۆیە لە بەشی مێژوو دادەمەزرێت. مامۆستا هەموو ڕۆژێک حزووری هەیە، لە سەرۆکبەش ئامادەیی ڕۆژانەی ئەو تۆمار ناکات و غایبی دەدات. کاتێک سەری مانگ دەڕوات مووچەکەی وەربگرێت، خانمی ژمێریار پێی دەبێژێت: “مامۆستا، بەڕێزت دەوامت نەکردووە، بۆیە مووچەت بۆ نەبەستراوە. تۆ فەسڵ کراویت”. مامۆستا بەتووڕەیی زانکۆ جێدەهێڵێت، گۆیا دەگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە، لەوێ جانتاکەی دەپێچێتەوە و دەڕواتەوە بۆ ئەو وڵاتی کە لەوەی بە زێدی خۆی گەڕابوە. من خۆم زۆر زوو، لە یەکەم ڕۆژەکانی دەوامکردنەوە، دەرکم بە ڕەفتارێکی ترسنۆکانەی زۆر سەرۆکبەش و ڕاگر کرد کە ترس بوو لەو مامۆستایانەی لە هەندەرانەوە گەڕابوونەوە. ئەوان بە هەموو ئەقڵیانەوە وای بۆ دەچوون کە ئەو مامۆستایانە بەهۆی خوێندنیانەوە لە وڵاتێکی ئەوروپی پێشتریان لە لایەن سەرۆکایەتیی زانکۆوە پێدەدرێت، واتا “ڕەنگە” ئەو کورسییە بە ئەوان بدەن کە خۆیان لەنێو یەکدا شەڕیان لەسەر دەکرد.

ئەزموونی یەکەم ساڵم لە زانکۆی کۆیە بەگشتی ئەرێنی بوو، بۆ من پتر ساڵی فێربوون و تا ڕادەیەکیش خۆگونجاندن بوو لەتەک “هەندێک”ی

داواکارییە جڤاکی-کولتوورییەکانی ئەوەدا. لەوێ لەگەڵ هەندێک خوێندکاردا کە هەموویان پێشمەرگەی دێرینی "کۆمەڵە" بوون، پەیوەندیی هەقاڵێتیم دامەزراند، هەروەها لەگەڵ پێڕا عەبدولسەمەد و مامۆستا محەمەد ناسردا کە خەڵکی سەقز بوو. گەر هەڵە نەبم، زیاتر کوردایەتی پاڵی بە محەمەد ناسرەوە نابوو بەت بە هەرەم. مامۆستایەکی زۆر شارەزا و ئیدیالیست بوو، هەروەها دەنگی زۆر خۆش بوو و تەنانەت ڕووی دەدا کە لە تەک خوێندکاراندا دادەنیشت و سترانی بۆ دەچڕین. ڕۆژێک، چەند حەفتەیەک دوای دەستپێکردنی دەوامی ساڵ، پێشنیاری کرد کە وەک چالاکی هەڵمەتێک بکەین بە کۆکردنەوەی خاشاک لە کۆیە و بەو ڕێیەوە هێمایەک بۆ پاکژی پێشان بدەین. ئەو، من (وا بزانم پێڕاشمان لەگەڵ بوو) و ژمارەیەک خوێندکار دەستمان کرد بە کۆکردنەوەی خاشاک. زۆر کەس کە بەلامانەوە تێدەپەڕین، پێکەنینیان پێمان دەهات. بە هەر حاڵ، یەک مامۆستای دیکەی زانکۆ ئامادە نەبوو لەو "ئەکسیۆن"ە هەمادانەرەدا بەشداری بکات.
یەکێک لەو خوێندکارە پێشمەرگانەی کە بوو بە دۆستم، کاک موسەیحی خەڵکی دەشتی هەولێر بوو کە بەداخەوە بەنزینخانەکەی (بەنزینخانەشی هەبوو!) بەهۆی مۆلیدەکەیەوە گڕی گرت و خۆیشی لە هەوڵی کوژاندنەوەیدا سووتا. گەیاندیانە ئێران، وەلێ ڕادەی سووتاوییەکی زۆر بوو و کوشتی. بە هەر حاڵ، ئەوەی ڕاستی بێت من ئەمڕۆش دژی قبووڵخاس نیم، لە ئەوە بە مەرج. ئاخر ئەو پێشمەرگە دێرینانە، زۆرینەیان، کەسانی جددی بوون، دەرفەتیان بۆ ڕەخسابوو ئاواتەکی سەردەمی گەنجێتییان بەدیبهێنن کە خوێندنی زانکۆیی بوو، بۆیە هەرگیز ڕۆژێک لە ڕۆژان یەک کەسیان داوای یارمەتیی دەرچوواندنی لە یەک مامۆستا نەکرد، لە منیش، جا گەرچی زۆر جار لە مەیخانە یان لە لەنێو سروشتدا پێکەوە دادەنیشتین و بەدەم گاڵتەوگەپ و نوکتە و گێڕانەوەی ئەزموونەکانی ژیانەوە مەیمان دەنۆشی. وەلێ هەر لەنێو قبووڵخاسەکاندا گەلەک "علوج" هەبوون. ڕۆژێک دەمەو کۆتایی ساڵ و نزیککەوتنەوەی کاتی تاقیکردنەوەکان زەنگی تەلەفۆنە دەستییەکەم لێی دا و کە هەڵمم کرد، پیاوێکی ڕێزمەند خۆی پێناساندم، هاوکات ئاماژەی دا بە نزیکیی حیزبیمان. بەرپرسی دەزگایەکی "یەکێتی" بوو لە هەولێر، گوتی، لە بەشی مێژوو دەخوێنێت و بەهۆی کاروباری حیزبایەتییەوە ناتوانێت دەوام بکات، بەشکم لە وانەکەی خۆمدا یارمەتیی بدەم، ئەوجا ئەوەشی خستە سەر، کە ئەو تەنیا بەوانامەکەی پێویستە و "خۆ بە خودای نابیتە مامۆستا". ئەوەی ڕاستی بێت بە پێکەنین و توانج ماڵئاواییم لێکرد. جگە لەوە دەفتەری تاقیکردنەکانی ساڵانە لە سووچی ناوەکانەوە بە سەمخ دادەخرێن، تا وانەبێژ نەزانێت چی دەفتەرێک هینی کێیە. بە هەر حاڵ کابرا ئەو

ساڵە لە وانەی مندا کەوت. ئەوجا ئەوەشم دەزانی کە چەند کەس پێکڕا لە وانەی مندا کەوتبوون و ئەویش یەکێکیان بوو. کەچی دەرچوو بوو! بۆ من ڕۆشن بوو: کابرا دەرچوێنرابوو!! بە خۆمم گۆت کە بە هیچ شێوەیەک ئەوە قبووڵ ناکەم. چووم بۆ لای سەرۆکبەشی ناوبراوی مێژوو کە ئەو ساڵەش سەرۆکی لیژنەی تاقیکردنەوەکان بوو، پێم گۆت: “واز ناهێنم، تا ئیستیقالە دەڕۆم”. ئەو تەنیا کەمێک منجەمنجی کرد. ئەوجا چووم بۆ لای سەرۆکی زانکۆ و مەسەلەم پێڕاگەیاند، ئەویش هەر بە زمانە لووسەکەی خۆی گۆتی، کە لیژنەیەک پێکدەهێنێت و بەدواداچوونی بۆ دەکات، هاوکات بۆ “ئەو دڵسۆزییە” (!) سوپاسی کردم. دوای چەند ڕۆژێک سەرلەنوێ بۆ ئەو مەسەلەیە چوومەوە بۆ لای، گۆتی لیژنەکە ساغی کردۆتەوە کە فڵانی بەڕێز بە هەقی خۆی دەرچووە، کەواتا دەفتەرەکەی دەستکاری نەکراوە. من بێدەنگیم هەڵبژارد. مامۆستایەکی ناسیار پاش چەند ڕۆژێک لەسەر ئەو کێشەیە پێی گۆتم: “پەلە مەکە، سەرۆکی زانکۆ گڵۆڵەی کەوتۆتە لێژی، هەندێک بال□ی ‘یەکێتی’، ‘تاقمی عومەر فەتاح و ئەوان’، گۆیا بەهۆی گەندەڵییەوە لێیان هەڵپێچاوە، لێ مەسەلەکە شەڕی نێوان باڵەکانی ‘یەکێتی’ یە و ئەو تاقمە ل□دزی کۆسرەت ڕەسوڵ و پیاوەکانی ڕاستبوونەتەوە”. پاش ماوەیەک سەرۆکی زانکۆ لابرا و خدر مەعسوم هەورامی خرایە جێگەی، ئەوە بێگومان بە فەرمانی حیزب، ئاخر زانکۆش، هاوشێوەی هەر شتێکی دیکەی ئەو وڵاتە: زەوی و بازاڕ، فابریکە و پۆستەکان و هتد، بە موڵکی خۆی دەزانێت. بە هەر حاڵ، ئەوە هەل بوو، لێ ڕاستییەکەی لەنێو ئەو هەموو مامۆستایەدا تەنیا بۆ یەک دوو سێ کەسیان هەل بوو. دکتۆر خدر دوای دەستبەکاربوون کۆبوونەوەی لەگەڵ هەمووماندا کرد، پرۆگرامی خۆی پێناساندین (ڕاستییەکەی کاری باشی بۆ زانکۆی کۆیە کرد)، ئەوجا دەرفەتی بە مامۆستایان دا پرسیاری خۆیانی لێ بکەن. زۆر پەلەم بوو، لێ دکتۆر عەلی بەرزنجی ی بەشی کوردی کە هەردەم کەسێکی بەهەڵوێست بوو، زووتر دەستی هەڵبڕی، بەم شێوەیە پێشم کەوت و یەکسەر بە شێوازی خۆی، بە تووڕییە تایبەتمەندەکەی، دا بەزییە سەر کابرای سەرۆکبەشی “بەعسی”ی بەشی مێژوو و ئاماژەدان بۆ گەندەڵییەکانی. دوای ئەو منیش مەسەلەکەی خۆمم باس کرد و هەروەها ئاماژەم بۆ ئەوەش دا کە سەرۆکی پێشووی زانکۆ گۆتوویی□تی لیژنەکە هیچی ساغنەکرد□ت□و□، ل□ من ب□□وام بەوە نییە، چونکە دەزانم “دەفتەرەکەم” دەستکاریکراوە. سەرۆکی نوێی زانکۆ لیژنەیەکی ڕەسەنی پێکهێنا کە ئاشکرای کرد ئەنجامی تاقیکردنەوەکە دەستکاری کرابوو. بە هەر حاڵ، پاش ماوەیەک ئەو سەرۆکبەشە لە زانکۆ فەسڵ کرا، خوێندکارەکەش وەک بەرزەکی بانان بۆی دەرچوو – ئاخر گۆیا بەگوێرەی یاسای ئێراقی ئەو تازە دەرچووە و گوناهی نییە!!

یەکەم ساڵی دەوامم لە زانکۆی کۆیە بە بیرمدا هات هەوڵ بۆ کردنەوەی بەشی فەلسەفە بدەم. لەکاتی پشووی هاویندا مەسەلەکەم لەگەڵ موعیدەکەمان بە ناوی پۆڵا عەبدولسەمەد باس کرد، ئەویش گۆتی، برادەرێکی کەرکوکیی بە ناوی حەسەن هەیە و بۆ ئەو مەبەستە پەیوەندیی پێوە دەکات. کردی. من پێش ناسینی مامۆستا حەسەن چووم بۆ لای سەرۆکی زانکۆ دکتۆر نەبەز و پێشنیارەکەی خۆمم خستە بەردەم: “کاک دکتۆر، گەر بەڕێزت هەنگاو بنێیت بۆ کردنەوەی بەشی فەلسەفە لە زانکۆکەمان، من گفتی سەرخستنی پرۆژەکەت پێدەدەم!”. دکتۆر نەبەز سوپاسی کردم، هاوکات گۆتی، بۆ ئەو پرۆژەیە سێ مامۆستا پێویستن، کەواتە گەرەکە دوو مامۆستای دی بهێنم و ئەوسا بەشەکە بکەینەوە، بێگومان لە ڕانیە، چونکە کۆلێژی زانستە مر□قایەتییەکان لەوێ بوو. ئەوە بوو مامۆستا حەسەن هات بۆ کۆیە و باسی برادەرێکی خۆی کرد بەناوی موسلیم کە پێکەوە لە بەغداد خوێندبوویان، گۆتی وا بزانێت کوردە، بە هەر حاڵ پەیوەندیی پێوەدەکات. بەم شێوەیە بەشەکە کرایەوە و بە سێقۆڵی لە بناغەوە بینامان کرد، لێ ئەویش لە کۆتاییدا وەک هەر بەشێکی دیکەی زانکۆیی بوو بە قەوارەیەکی کارتۆنی.

ساڵی یەکەم لە ڕەوتی بەریەککەوتنە نێومرۆڤی-کولتوورییەکاندا هەندێک ئەزموونی سەیرم کرد کە پێکڕا کرۆکی ئەو د□ق□ر□ کولتوورییەیان پێناساندم و هاوکات واتایان بۆ ڕەوتی ژیانم لە چەند ساڵی ئایندەدا وەرگرت. بێگومان من خۆیشم بەهۆی شێوازی ژیانمەوە فاکتەرێک بووم لە نێویاندا. ئەوەی یەکەمیان زۆر مەهەزەلەیی بوو. دوای دەستپێکردنی دەوامی ئەو ساڵە، لە کاتی پایزدا، هەموو ڕۆژێک لەسەر ستایلی خۆپۆشینم بە پانتۆڵێکی کاوبۆی، تی-شێرتێک و کراسێکی کراوەوە دەڕۆیشتم بۆ زانکۆ. زۆری نەخایاند سەرۆکبەش تکای گفتوگۆیەکی دووقۆڵیی لێکردم و پاشان لەو میانەیەدا پێی گۆتم، کە چەند کچێکی خوێندکار (دوایی زانیم کێن و هەموویان موحەجەبە بوون!) چوون بۆ لای و پێیان گۆتووە، کە گەر مامۆستاکەیان ئەوها خۆی بپۆشێت، ئەوان لەمەولا بەڕووتی دێن بۆ دەوام. زۆر سەرم لەوە سووڕما. ئاخر من لەژێرەوە فانیلەی عەلاگەم لەبەردا نەبوو و ئەوجا بەسەریدا کراسەکەم دانەخەم، بەڵکو بەسەر فانیلەی عەلاگەوە تی-شێرتم لەبەردا بوو و کراسەکەش فونکسیۆنی چاکەتی هاوینەی هەبوو. ئەمە یەکەم ئەزموون بوو کە پێشانی دام چۆن لەو کولتوورەدا مامۆستا دەخزێنرێتە نێو “رۆڵ” و “پێگە”ی پێناسەکراوەوە کە هەڵوێستێکی زۆر هەیەپارێزە، بەڵێ هەڵوێستێکی پیاوسالارانەی تایبەتی خۆرھەڵاتی-ئیسلامییە. بێگومان پێشنیارەکەی سەرۆکبەشم

قبووڵ کرد و شێوازی خۆپۆشینمم گۆڕی، جا گەرچی ئەوە بەلامەوە هیچی دیکە نەبوو جگە لە مەهزەلە. ئاخر وەک برێشت دەبێژێت، هەندێک جار باش دەبێت کە مرۆڤ کەتوار قبووڵ بکات، جا خودی ئەو کەتوارە چەند تاڵ بێت. درەنگتر، هەر لەم پەیوەندییەی "پێگە" و "رۆڵ"ی پێناسەکراوی مامۆستای زانکۆدا / فەرمانبەردا، هەندێک ئەزموونی دیکەم بەڕوونی پێشانیان دام کە لەوە "پیاوی هەیبەپارێزی مامۆستا" چ تێگەیشتنێکی بۆ خۆی و رۆڵە پیشەییەکەی هەیە. ڕۆژێک لەتەک مامۆستایەکی پۆستدار و چەند خوێندکارێکدا ڕۆیشتین بۆ سەرئێشکەوتان، بەپاڵ کانییەکەوە نەعنا خۆڕسکانە ڕوابوو و زۆر ناسک بوو. دەستم کرد بە لێکردنەوە. بینیم ڕەنگی کابرای پۆستدار تێکچوو و خێرا گۆتی "با بڕۆین"! هەروەک ببێژێت، ئەوە لە مامۆستای زانکۆ ناوەشێتەوە، وەڵە، بەگشتی بڕوانین، ئاساییە کە مامۆستا بە نموونە سەفتە بیستوپێنجی بە لاستیک ببەستێت و بیئاخنێتە نێو گیرفانی سەرەوەی کراسە هاوینەییەکەیەوە، کە ئاشکرایە ئەو جێیە سووردەچێتەوە و بەمەش بەئاگا یان بێئاگا کارایی هێمای پێدەدرێت. هەر لەگەڵ ئەودا جارێک سەیرانەکی خانەوادەییمان کرد بۆ د[illegible]؛ سەرەتای بەهار بوو، لە گشت لا تەڕەکەی زۆر ناسک پێگەیشتبوو و دەستم کرد بە گەڕان تا هەرە ناسکترینەکان بچنمەوە، کەچی ژنەکەی گۆتی: "ئە خۆ ئەوە چەپکی بە هەزار دینارە"، لە کاتێک زەردەخەنەیەکی تەوسمەندم تێگرت، خێرا گۆتی، "ئەها، مەسەلەکە لێکردنەوەیەتی لە لایەن خۆتەوە". بێگومان من کولتوورێکی دیکەم هەبوو و گەر پێویستیش بووایە پەرچەکرداری خۆگونجاندم دەنواند، وەک بە نموونە لە ڕەوشی کراس و تی-شێرتەکەدا، سەرەڕای ئەوە هەشتا هەر ئامادە نەبووم بە تەواوی دەستبەرداری "شێوازی ژیانی خۆم" ببم، یان هەر کردارێکی دیکەی سۆسیالم ڕەتبکردایەتەوە کە لە ئاگایی چینایەتییەوە بە کەسانی پێگەنزمی جڤاکی تەرخان کراوە، بە نموونە شەرمم بەوە بهاتایە کە دوو دەبە نەوت لە بەنزینخانەیەک بکڕم، ئەوجا بەدەست هەڵیانبگرم و بەنێو بازاڕدا بیانبەم بۆ ماڵەوە. یان چنینەوەی تەڕەکە، پونگە، نەعنا لە نێو سروشتدا. هەندێک جار لە درێزدن لەتەک هەندێک دۆستدا بە پاسکیل دەڕۆیشتین بۆ دارستان، قارچک و ڕووەکی دیکەی خۆڕسکمان لێدەکردەوە، پاشان دەڕۆیشتین بۆ ماڵی یەکێکمان، پێکەوە خواردنمان لێ دەسازاندن و بەدەم خواردنەوەی شەرابەوە دەمانخوارد. یەکێک لەو برادەرانە شتێفان شاێد بوو کە سەرۆکی ئۆرکێسترای سینفۆنیی لایپتسیگ بوو، ئەوانی دیکەش موزیکی و پزیشک بوون. لە ئەم جۆرە کولتوورە کە نزیکیی ژیانە لە سروشت، لای کوردەکانی ئێراق "بەگشتی" بە گوندییەکان تەرخان کراوە، جا گەرچی هەمووان بەگوێرەی ئەوە کردار نانوێنن،

بەڵێ تەنانەت هاوشێوەی گرووپەکەی ئێمە لە درێزدن دەژین. ئاخر لەوێش موعید یان مامۆستامان هەبوو کە حەزیان بە نزیکی بوو لە سروشت، یان بە چنینەوەی ڕووەکی خۆڕسک. بە هەر حاڵ ئەو خزاندنەی مامۆستا بۆ نێو "رۆڵ" بە هیچ شێوەیەک لای کوردەکانی ئێران بەدی نەدەکرا. ئەوان گەلێک نزیک لە سروشت دەژین.

لە سەرەتای دەوامی یەکەم ساڵدا هەروەها بەر ناکۆکیی سیاسیی نێو-حیزبی کەوتم کە دەریدەخست چەند سەخت و چۆن ئەو حیزبانە بە هەر شێوازێک دژایەتیی یەکدییان دەکرد. ڕۆژێک برادەرێک، وابزانم پۆڵا عەبدولسەمەد بوو، لە زانکۆ پێی گۆتم، کە کابرایەک، ناوی نابات، پێی ڕاگەیاندووە، گەر من بڕۆم بۆ زانکۆی هەولێر، ئەوا لەوێ ئەم و ئەو موخەس□ستم دەدەنێ، تەنانەت ئەو بڕە پارەیەم بۆ سەرف دەکەن کە وەک هاندان تەرخانکرابوو بۆ ئەو کەسانەی لە هەندەرانەوە بۆ وڵات دەگەڕانەوە. ڕاستییەکەی ئێمەومانان لە کۆیە دەبوو بەگوێرەی بڕیار ئەو پارەی هاندانە وەربگرین، وەلێ پارە تەرخانکراوەکە "خورا" بوو. بە هەر حاڵ ئەوەم بۆ دکتۆر شێرکۆ حەمە ئەمین گێڕایەوە، ئەویش یەکسەر بە پێکەنینەوە گۆتی: "ئەوە پاراستنە! ئاگادار بە!".

لە زانکۆ، کە گۆیا سەنتەری زانستە، لە چەند هەفتەی سەرەتای دەوامی ئەو ساڵەدا زۆر بەتیژی بەر پرسی ناوچەگەری کەوتم، لەپاڵ ئەو غەریبێتییەدا کە بەردەوام لە ناخمدا ئامادەگیی هەبوو. ڕۆژێک کیژێکی عەجولی بەشی مێژوو کە بەگوێرەی شێوەزار خەڵکی سلێمانی بوو و ئاشکرایە منیش بە شێوەزاری خەڵکی ئەوێ لەتەکیدا دەئاخفیم، لە میانەی گفتوگۆیەکدا بە زەردەخەنەیەکی عەیارانەی سەر لێوی□وە کتوپڕ لێی پرسیم: "مامۆستا بە ئەسڵ خەڵکی کوێیت؟". یەکسەر هەڵوێستەیەکم کرد، زەردەخەنە گرتمی و گۆتم "خەڵکی سلێمانیم". دوایی دەرکم کرد کە زەردەخەنەکەم تاڵ بوو بەسەر لێومەوە. پرسیارەکەی بەڕاستی ئالەنگارییەکی سەیر بوو. بۆ دەبێت کەسێک پرسیاری ئەوهای لێبکرێت؟ لێرەدا پرسیارکەر مەبەستێتی، کە پرسیارلێکراو گەرەکە وەڵامێکی ڕاست سەبارەت بە ڕەچەڵەکی ناوچەیی خۆی بداتەوە، هاوکات پرسیارەکە ناڕاستیوخۆ ئەوەش لە خۆ دەگرێت کە شوناسی ناوچەیی کەسی پرسیارلێکراو جێی گومانە. ڕاستییەکەی ئەوە بەئاشکرا لەسەر ڕوخساری خوێندکارەکە دەخوێنرایەوە. کرۆکی ئەم جۆرە پرسیارەم چەند ساڵێک دوای ئەوە ڕۆشنتر بۆ خویا بوو، ئەویش کاتێک هەمان پرس، لێ ئەمجارە زۆر کۆمیدیانە، دووبارە بۆوە و جەختیی بە من دا کە پرسی ڕەچەڵەکی یان شوناسی ناوچەیی لای

کوردەکان سەر بە ژیانی ڕۆژانەیە. ئەو دەمە ئێمە، هاوسەرەکەم و خۆم و کوڕەکەمـان، لە ڕانیە دەژیـاین، لایەنیکەم مـانگی جارێک بۆ سەردان دەڕۆیشتینەوە بۆ سلێمانی، ئەوە بێگومان بۆ ماڵی خەزوورم، چونکە ماڵی دایک و باوکم نەمابوو؛ دایکم لە ماڵی برایەکم دەژیا و بۆ منیـش دوور□ پەرێزییەکـی ڕێزمەنـدانە لە ئەوان، هیـچ نەبێـت قبـووڵکراو، زۆر خـوازراو بـوو. ئەوپەڕەکەی خێـرا سـەردانێکی نیوسەعاتیی دایکمم دەکرد. بە هەر حال□، ل□ □انیەوە بەیانیان زوو چەندین پیکاب باریان بۆ سلێمانی دەگواستەوە و خاوەنماڵەکەمان شۆفێرێکـی بـارگوێزەرەوەی بۆ ڕاسـپاردبووین کە بەیانیـان بێـت بەشوێنماندا. ئەوە بۆ ئێمە بە زارۆکێکی بچووکەوە کە ئۆتۆمبێلمان نەبـوو، زۆر پراکتیکـی بـوو. کـاکی شۆفێـر دەهـات بەشوێنمانـدا، پشتەکەیمـان دەگـرت و لە سـلێمانی لە بەردەم مـاڵی خەزوورمـدا دای□د□بەزاندین. ڕۆژێک شۆفێرێکی نوێ هات بەشوێنماندا، پێشەکەی کابرایەکی تەمەن سیساڵان گرتبووی. شۆفێرەکە لە ڕێ لێی پرسیم کە خەڵکی کوێم، منیش وەڵامم دایەوە کە خەڵکی سلێمانیم. نەفەرەکەی پێشەوە خۆی لە باسەکە هەڵقورتاند و دەمی قەپۆزئاسا دەرپەڕاند: “ئەوە مامۆستا چەند ساڵێک لەمەوبەر کوڕێکم ناسی و گۆتی کە گۆیا خەڵکی سلێمانییە، منیش سەرم کردە سەری و بە پرسیار دامگرتەوە، لە کۆتایـیدا گۆتـی کە بە ڕەچەڵەک خەڵکـی سـەیسایەقە. دە تکـایە تۆش پێمان بڵێ بە ئەسڵ خەڵکی کوێیت”. لەگەڵ خۆشیی هاوسەرم پێکەنین گرتـینی. زۆر بەپوختی پێم گۆت: “بەڕێزم من بە ڕەچەڵەک، لە باپیرە گەورەکانمەوە، خەڵکی سلێمانیم” و مەسەلەکەم ب□□انەوە.

لە هەردوو ڕەوشی ناوبراودا من دۆڕاوەکە بووم، چونکە هەردوو جار بینیم کە ڕیشەی ناوچەیـیم خراوەتە ژێر پرسیارەوە و هاوکات ناچاری وەڵامـدانەوە کـراوم! ئەوەش بەڕاسـتی نـاخهەنگێوە. تۆ ڕەچەڵەکـی ناوچەییت دیار نییە. بێگومان ئەم ڕەوشە پۆزەتیـڤە و نیشانەیەکە بۆ مۆبیلێتیی دانیشتوان، تەنانەت نیشانەیەکی کەم یان زۆر ڕێژەییە بۆ بەگەلبوون، چونکە بەردەوام کەسان دێنە ناوچەی دیکەوە و تێیدا نیشتەجێ دەبن، کەرکوکی و سلێمانی و هەولێری، دهۆکی و زاخۆیی و هتد تێکەڵ دەبن. لێ سەرەڕای ئەو ڕەهەندە پۆزەتیـڤە هێشتا هەر لە گشت ناوچەکاندا دەشێت ئەزموونی ناوچەگەریی خێڵەکیانە بکرێت، دەشێت بەئاشکرا و تەنانەت لە زانکۆشدا ببینرێت کە چۆن زۆر کەس بەردەوام سەریان کردۆتە سەر کەسانی دیکەی ئەم یان ئەو ناوچە، ئەوجا گەر لە کۆتاییدا کەسیان بەدەستەوە نەمێنێت، سەردەکەنە سەر کوردەکانی ئێران – “ئەو ئێرانیانە کە تەنانەت نازانن ئۆتۆمبێل بئـاژوێن”! وەلێ لە ئەزمـوونی خۆمەوە لەتەک هەڤاڵـان و خـزم و

کەسوکاردا، هەروەها لە بینین و بیستنەوە بەگشتی، گەیشتووم بەو باوەڕەی کە ئەوەندەی کەسانی ڕەچەڵەک گوندی و لادێیی لە سلێمانی خەریکی ناوچەگەرین، خەڵکی ڕەسەنی شارەکە خۆیانی پێوە سەرقاڵ ناکەن یان بەدەگمەن دەیکەن، بەڵێ ئەوها دەنوێنێت کە زۆرینەیان تاقەتی ئەو جۆرە پرسانەی نەماوە. ئاخر گەر کەسێک لە مەڵکەندی، شێخان، کانێسکان و هتد هاتبێتە جیهانەوە، هاوکات ببینێت کە چۆن گەڕەکی شێخان وێران بووە و زۆردارانە کراوە بە ناوچەی بازرگانی، ببینێت کە چۆن ڕۆژ بە ڕۆژ گەڕەکەکانی مەڵکەندی و کانێسکان زیاتر وێران دەبن و زۆر لە خانووەکانی نەنکان و باپیران بە بینای کۆنکرێت جێیان دەگیرێتەوە، هەروەها ئەو وەک خەڵکی ڕەسەنی شارەکە سەر بە کەمینەیەکی بچووکی دانیشتوانە لەوێ، باوەڕ ناکەم تاقەتی شارچێتیی هەبێت.

بەڵام من تەنانەت پێکەنینم دێت بە چڕینی ستران بە شار کە دەرهاویشتەی هەستی ئەوپەڕی ناڕاستگۆیە. سترانبێژ مازۆخیستیانە دەلاوێنێتەوە، دەکڕوزێتەوە “بە سلێمانییەکەم!”، بە “شاری شارانم، ئاخ کە چیدی وەک جاران نەماوە!”، هەروەک ئەو شارە جاری جاران لوتکەی تەمەدون بووبێت و ئەمڕۆ شێوێنرابێت! ئەوجا لێرەدا جێی سەرنجە کە زۆر دەشێت کوڕەی سترانبێژ گەنج بێت و هەرگیز ئەو جاری جارانەی سلێمانیی نەبینیبێت! جگە لەوە من باوەڕ ناکەم کە نەک تەنیا لەم سەردەمە تەنگژاوییەی سەرجەم بوارەکانی ژیاندا، بەڵکو تەنانەت لە سەردەمانی ئارامتری ترادیسیۆنیشدا، هەرگیز بشێت هونەرمەندانە ستران بە شار بچڕێت. ئاخر شار فرەلایەنە، ئاڵۆزە، پڕکێشەیە، ئەوە بەتایبەتی ئەمڕۆ. پیاهەڵدان نیشانەی ناڕاستگۆیی هەستی ئەو کەسەیە کە بەزۆر بە بابەت دەگەڕێت، ناڕاستگۆییش یان هەستی هەڵئاوساو بەزۆری “کیچ” دەخاتەوە و سترانبێژ دەخوازێت لای گوێگرانی خۆشەویست بێت. ئەو پێدا هەڵدەدات و دەخوازێت پێیدا هەڵبدرێتەوە. لە بنەڕەتدا ئەوپەڕی دەشێت لەم جۆرە سەردەمانەدا ڕەوشگەلی نەخۆش، پەرتەوازەیی، تەنیاکەوتن، بێدادی و هتد بکرێن بە هونەری ڕشانەوە. ئاخر چیدی هونەر ناتوانێت هەستی شادی بهێنێتەوە، چونکە خودی شادی لەژێر پرسیاردایە؛ هونەر ناتوانێت نۆستالجیانە ڕابوردووی شارێک بڕازێنێتەوە، چونکە ئەو ڕابوردووەش پڕ بووە لە نەسازی و دژبەژی، بێدادی و داماوی، بێگومان کەم یان زۆر ڕەفتاری مرۆڤدۆستانەی ناسکیش. ئەوجا لەم جۆرە پرسانەدا نەک تەنیا نەبوونی توانستی ئافراندن، بەڵکو هەروەها نەبوونی ئیدەی ئاشکرا دەبێت. مرۆڤ بەزۆر بە بابەت دەگەڕێت، خواخوایەتی بە هەر شێوەیەک بێت شتێک بە خۆی هەڵبکەنێت. بۆیە لەوە لە گشت بوارەکانی زانست و

ئەدەب و هونەردا دزی زۆر دەکرێت. لە ڕانیە کوڕێکی بەسەروبەرم دەناسی کە بەردەوام رواڵەتگەرایانە بەبێ کەمترین مەئریفە خۆی لە پرسەکانی هزر هەڵدەقورتاند؛ جارێک لە میانەی گفتوگۆیەکدا پێم گوت کە ماوەیەکە لە پرسی "ماڵ"دا کاردەکەم، وابزانم دوو ڕۆژی نەبرد هاتەوە بە لام و پێی گوتم بابەتێکی لەسەر "ماڵ" نووسیوە و ناردوویەتی بۆ بڵاوکردنەوە. ئەم کێشەیە زۆر ڕۆشن لە زانکۆ خویا دەبێت. لەوە زۆرینەی هەرە زۆری خوێندکاران دوای چوار ساڵ خوێندن نازانن توێژینەوەی بەکالۆریۆسەکەیان لەبارەی چی بابەتێک بنووسن، بۆیە زۆر جار ڕوو دەدات بەشەکان خۆیان ناونیشانی توێژینەوە بە لیست ڕادەگەیەنن! ئەم ڕەوشە وایکردووە کە لەوە کۆپی-پەیست ببێت بە هەقیقەتێکی نێو کایەی ئەکادیمی.

3

ژیان لە ڕانیە خۆش بوو. دەستایەتیی ڕانییەکان تایبەتمەندیی خۆی هەیە. مرۆڤ خێرا دەبێت بە برادەر. لەو چەند ساڵەی ژیانمدا لەوێ زۆر کەسی تایبەتم ناسی، کە شۆڕشگێڕ، ڕەخنەیی، کۆزەرڤاتیق (هەیپارێز)، هەشئاوەڵا و هتد، هەروەها کەم یان زۆر کراوە بوون. زۆرینەی دۆستان لە خوێندکارانی خۆم بوون کە بێگومان هەمووان کوڕی باش نەبوون، بەڵکو لە نێویاندا تاکە تاکە دووزمان و ئاژاوەگێڕیش هەبوون. گەلێک جار پاشنیوەڕۆوان دەڕۆیشتین بۆ سەیران لە دەربەند، غابات، دۆڵێ، کاتی پێشادیمان بەدەم مەینۆشینەوە بە گفتوگۆ و دانوستاندنی فەلسەفەیی بەسەر دەبرد. زانکۆ بە پێچەوانەوە هیچی دیکە نەبوو جگە لە جۆجاڕێکی شێواو و پڕکێشە، بە ئەتەرەتیی، کاتبەڕێکەر و تا بکرایە کێشەکانی ئاگامەندانە دادەپۆشی، تەنانەت دەیچەپاندن. ئاخر نابێت هیچ شتێک بجمێت. پارت لە هەموو لایەک پیاوانی خۆی دەسەپاند تاکو بە هەر نرخێک بێت ئارامی بپارێزن، جا گەر ئەوە تەنانەت بە دەرچوواندن و دامەزراندنی بێدادانە، بە وانەسەینەوە و سوڵحی عەشایەری و هتد بووایە. میکانیکێتییەکی سەیر سەرجەم پەیوەندییە فەرمییەکانی تەنی بوو، ئەوە بێگومان بەڕووخۆشی، ڕێزمەندانە، لەسەرخۆ. خوێندن بە کرێک بوو. مامۆستای زانکۆ هەبوو (کە ژمارەشیان کەم نەبوو) بە مەزەمەی شەش تا دە لاپەڕەیی ساڵێکی بەڕێ دەکرد. تەواو. ڕاستییەکەی خوێندکارانیش، زۆرینەی هەرە زۆریان، لەوە زیاتریان نەدەویست، چونکە پرسی ئەوان لە سەرەتاوە زانست نەبوو، بەڵکو داوایان دەکرد کە تا بشێت بابەتی کەمیان بۆ خوێندن پێبدرێت تاکو بەئاسانی دەربچن و بڕوانامەکەیان وەربگرن، تەنانەت ئەوەیان

دەسەپاند (!) و ڕەووی دەدا کە بە ئەو مەبەستە خۆپێشاندانیان دەکرد، بەڵێ زۆر لە خوێندکارانی دەرنەچوو بەشەرمانە دەڕۆیشتنە بەردەم وەزارەتی خوێندنی باڵا لە هەولێر و بە خۆپێشاندان داواکارییان بۆ دەرچواندن بەرزدەکردوە. ڕۆژێک کەناڵێکی وروژێنی تەلەڤیزیۆنی چەند خوێندکارێکی ئامادەیی پێشان دا کە لەسەر ڕێگەی سلێمانی-کەرکوک بە خۆپێشاندان داوای کەمکردنەوەی ڕێژەی بابەتی خوێندنیان دەکرد و بەئاشکرا دەیانگۆت کە “دەرەقەت نایەن”!!
هەڵوێستی حکومەتیش بەگشتی لەم پەیوەندییەدا هیچی دیکە نەبوو جگە لە کارئاسانی، بەپیرەوەچوون، هاوکات میدیای تەلەڤیزیۆنی، وەک نوێنەری بەرەڵایی، هەرزەکارانە دەهێڵی بە بەسەروبەری دەکوتا. لە پێش هەموویانەوە کەی ئێن ئێن!
لە زانکۆ بەتایبەتی “کورسی” سەنگێکی تایبەتی هەبوو. شەیدایانی کورسی بەشەو دەڕۆیشتن بۆ ماڵی ئەم یان ئەو مەسئول تا بە خاتری ئەوان زەخت لە سەرۆکی زانکۆ بکەن و کورسیی ڕاگر، سەرۆکبەش یان هیچ نەبێت بڕیاردەری بەشیان (!) پێبدەن. ئەوە لە کاتێکدا دەبوو پۆستخوازەکان بەردەوام بەو هەیەوە دەوامی فەرمی بکەن، لە سەئات هەشت یان نۆی بەیانییەوە تا پاشنیوەڕۆ لە دەوام بن، هاوکات ئەو مامۆستایانە کە تەنیا ئەرکی وانەبێژییان هەبوو، دەیانتوانی تەنیا بۆ ماوەی کارکردنی پێویست لە زانکۆ بن و دوای تەواوبوون بڕۆنەوە بۆ ماڵی خۆیان؛ ئەوان کاتیان هەبوو بۆ نووسینی توێژینەوە، وەرگێڕان، یان گەشت و سەیران. شەیداکانی کورسی ئامادەبوون ئەم هەموو کاتە بە خاتری دانیشتن لە پشت مێزێکەوە لەدەست بدەن!
بێگومان مرۆق دەتوانێت، هەروەها ئاساییە کە لە هەر دەوڵەتێکی دامەزراوەییدا (نەک خێڵەکی و مافیاییدا) بە بەرهەمهێنان، بە کارکردنی جددیی فەرمانبەریانە، بە جێی بە خۆ شیاو تێبکۆشێت، ئەوە مافی خۆیەتی، لە ئێمە لای کوردەکانی هەرێم زۆر دەگمەنە. حیزب دەستوێژ و دەرووە بە گەیشتن بە خەونە خۆییەکان بەبێ ئەوەی خۆنبین لە خۆی بپرسێت، کە زۆر دەشێت خەونەکەی لەو ڕەوشەدا گەورەتر و ئاڵۆزتر بێت لە توانستی هۆشەکی و ئیستیعابی زانستییانەی ئەو.
بەڵێ تەنانەت لە کوردستان ئەوها دەنوێنێت کە هەموو فەرمانگەیەک “بارێ” بەسەر فەرمانبەرانەوە و ڕێی کاتبەسەربردن، پشوو و نووستنی زۆریان لێدەگرێت، وەلێ ئەوان دەبێت بەناچاری ئەو کارە لە ئەستۆ بگرن تاکو مووچەی گوزەرانیان دابین بکەن، لەئەستۆگرتنی کاریش بۆ ئەوان (لایەنی کەم بۆ زۆرینەیان) تەنیا بێزارکەرە، بۆیە بەنیوەناچڵ و سەرپێیی ڕایدەپەڕێنن. ئەوجا دەسەڵاتدارانیش بەبێچارەیی ڕوویان لەو دۆخە کردووە، جا ئەوە بە دابینکردنی بودجە بێت، پەرەپێدانی زۆر نالەباری ئینفراستروکتور بێت یان هەر

ئیجرایەکی دی. هەی ئەمە ئاشکرایە. ئەوان دوای "ڕاپەڕین" وەک تێهەڵدراو لە شاخ و داخەکانەوە، یان وەک قەنتەراتچیی عەسکەری لە کوچەکانی کەرەجەوە بەنێو شاخ و داخەکاندا، دابەزیون و وەک بەتوانای خولەچەخماخەیی، خێڵەکیی نادەوڵەتمەدار، سەرەتا سەرجەمی دامەزراوە فەرمییە هەبووەکانیان تێکداوە. بۆیە بەناو دامەزراوەکەی هەرەمیش کە بەرهەمی خەباتی سەرکەوتووی ئەوان نییە، بەڵکو بەڕێی جەنگی کەنداو و هاوکات لە دەرەوە دەرفەتی بۆ ڕەخسێنراوە، وەک بار بەسەریانەوە زیت دەبێتەوە.

زانکۆ لە پرنسیپدا دەروونی هەر جڤاکێکە، ئەویش چونکە ئەندازیار و پزیشک، ئابووریناس و مامۆستای پیشەگەری، فەرمانبەری پسپۆر و هتد پێدەگەیەنێت، وەلێ لای کوردەکان زیتکراوەیەکی وەڕسی بێگیانە کە تێیدا بەردەوام جێگۆڕکێ بە پۆستدارانی دەکرێت، لە نێویدا گەنجان چەند ساڵێک ڕادەگیرێن، ناڕاستەوخۆ گفتی وەرگرتنی بڕوانامەیان پێدەدرێت و ئەو گفتەش هەردەم دەبرێتە سەر، ئەوجا کاتێک ئەو خۆی وەک زانکۆ کرێکیانە لە بەردەم پرسی ڕۆڵی تایبەتییەکەیدایە کە زانستخوازییە، خەنەوەنانی حیزبی بە پێچەوانەوە خۆیان بە پرسە ڕواڵەتییەکانەوە گرێداوە و بەردەوام دەیهێنن و دەیبەن تاکو لە سەرئەنجامدا پۆستەکانی بە یاریدەی سەرکردە دەمانچییەکانیان بگرن. گەر تەنانەت هەندێک ئەکادیمی ڕێگەچارەیان بۆ کێشە زانستییەکانی زانکۆ هەبێت، هێشتا هەر گەلەکۆمەکەی سیاسی کە ناوی حیزبی لێدەنرێت و دەستوەژی شەللاتییەکانە، ڕێ نادات بیخەنە بواری پراکسیسەوە. بەڵێ زۆرتر لەوەش، تازە پیاکەوتووی دکتۆرا پێبەخشراو دەرگە بە دەمانچەیی دەکاتەوە کە بە سنگی دەرپەڕیوەوە بێتە نێو حەرەمی زانکۆوە! پیرەمەردی کیناوی سوێندی خواردووە کە هەرکەس لە بواری ئەودا سەربەرزبکاتەوە، سەرکوتی بکات، بەڵێ تا بشێت ڕێ نەدات تەرقیەی ئەکادیمی بکات. کەواتە، سەرجەمیانە بڕوانین، مامۆستا جددیەکانیش بەشدارن لەم ڕەوشە نەخۆشەدا، چونکە بەملکەچی قبووڵی دەکەن.

لە پەیوەندیی ئەوهادا ئیدی ژیان هێدی هێدی بە موئانات دەتەنرێت، توانستی کارکردنی ئافرێنەرانە سست دەبێت. کار کە هەردەم شادیبەخشە، ئەم ئەدگارەی لەدەست دەدات. هەروەک جارێک هەڤاڵێک گۆتی: "لەم وڵاتە ڕەحت دەکوژن!".

کوردستان وڵاتێکی جوانە. لە خەڵکەکە زۆر سەیر لێی دەژین. وەک مانگایەک دەیبینن کە گەرەکی دەشێنە، لە مانگایەکی بێخاوەن کە پارەی تێدا خەرج نەکرێت، کەواتە کەوی. ڕێزیان بۆی نییە. زۆری

لێدەسێنن، زۆر زۆر کەمی پێدەدەنەوە. جارێک لە ڕانیە حسابکاری□کی گەلێک درشتم بۆ داهاتی گوندی□کان کرد بەڕێی کنگرەوە کە ڕووەکێکی خۆڕسکە. نرخی ڕۆژانەی کیلۆیەک کنگر و ماوەی هەبوونی لە بازاڕدا گەیاندمیان بە بڕێکی درشتی پارە، لەتەک داهاتی کنگری هەموو ناوچەکانی کوردستاندا بەدرشتی کۆمکردەوە و گەیشتم بەوە کە تەنیا کنگر ساڵانە نزیکەی یان لایەنیکەم دووسەد ملیۆن دۆلاری ئەمەریکی داهات بۆ خەڵکی گوند دابین دەکات. ئەوە جگە لەو هەموو ڕووەکە خۆڕسکەی دی. ئەوجا میوەی بەتام. خەیاری سروشتییانە پێگەیشتووی ئەم یان ئەو گوند کە هەر ئەوەندەی نوکی چەقۆی بەردەکەوێت، ئیدی بەرامەی ئەو ناوە دەتەنێت و ئاوی بە دەستدا دەچۆڕێتەوە. خۆخی ئاکرێ! هەنجیری بەری مەرگە و هەڵشۆ، هەناری هەڵەبجە و نازەنین. لێ ئەو خەڵکە داویانەتە بەر. کابرای گوندی باشترین زەویی بۆ چاندنی گەنم هەیە، کەچی ئامادە نییە بەردەکانی نێو زەوییەکەی دووربخاتەوە. دوای پەڵەدان دەیکێڵێت، گەنمەکەی دەپرژێنێت و دەڕوات بۆ سایەقی، چایخانە، قاچاخچێتی، نۆکەرایەتیی مەسئول.

چەند سەرنجێک دەرباری پەرتووکی لێتدەپرسن حزب چییە؟… گەنجۆ ژیندا

پەرتووکی لێتدەپرسن حزب چییە لە نووسینی حەمەزیاد مەولودم خوێندەوە، کە 313 لاپەڕەی قەوارە مام ناوەندە. سەرەتا دەستخۆشی لە نووسەر دەکەم کە خۆی ماندوو کردووە و زۆر سەرچاوەی بەکارھێناوەو هەوڵیداوە پرسی حزب لە زۆر رووەوە روون بکاتەوە. بێگومان لە پەرتوکخانەی کوردی ئەم جۆرە پەرتووکانە کەمە کە بەشێوەیەکی ئەکادیمی نووسرا بێ. لەگەڵ ئەوەی کارێکی باش کراوە، بەڵام دەکرا باشتریش بکرێ و زیاتر و باشتر روونکردنەوە بدرێت، بۆ ئەمەش دەتوانم هەندێك سەرنج و تێبینی خۆمی لەسەر بدەم:

1. بەگشتی پەرتووکە زۆرتر لایەنی تیۆڕی لەپێشە و نمونەکانیشی زۆرتر لە دەرەوەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست و کوردستانن، دەکرا

لەگەڵ لایەنی تیۆری دەبوو لەلایەنی جێبەجێکردنیشی نمونەی زیاتر لەلایەنی پۆزەتیڤ و نێگەتیڤ هەبووایە.

2. نمونەکان زیاتر سنووردارن بە پەدەکە و یەنەکە، ئەویش زیاتر نمونەی پۆزەتیڤ وەرگیراوە، واتا زمانی رەخنە لەم پەرتووکە کەمە، دەبوا بەگوێرەی ئەو پێوانە و پرەنسیپانەی کە لەپەرتووکەکە نووسراون لەبەرچی لەلایەنی جێبەجێکردن نەکەوتوونەتە بواری کرداریەوە.

3. نووسەر زیاتر لە دەوری تیۆری لیبرالیزم و مۆدێلی حیزبی لیبڕاڵ دەسوڕێتەوە، کە دەکرا ئەو مەودایە تێپەڕێنێ، چونکە ئەوەش سەلماوە کە حیزبی لیبڕالیستەکانیش نەیاتوانیوە ببنە وەڵامدەرەوەی پرسەکانی کۆمەڵگە، بەتایبەت لەباشووری کوردستان کە هەژموونی بیر و چەمك و شێوازی حیزبگەرایەتی لیبرالیست هەیە، هەتا حیزبە ئیسلامی و نەتەوەیەکانیش بە مۆدێل و شیوازی لیبرالیستی خۆیان بەڕێکخستن کردووە، نمونە یەنەکە لە ساڵی 1993 بەدواوە بە پەیڕەو پڕۆگرامی حیزبێکی لیبڕالیست بەڕێوە دەچێت، بەهەمانشێوە پەدەکەش حیزبێکی لیبڕالیستی کۆنەپارێزە، تا دەگاتە حسك و زەحمەتکێشان و لایەنە ئیسلامیەکان. دەبێ لەبیر نەکەین حیزبە سۆسیال دیموکراتەکانیش بەشێکن لە بیر و چەمکی لیبڕالیزم. بۆیە لەوبارەیەوە ئاخۆ بۆچی نەبوونەتە وەڵامدەرەوە، پێویست بوو راوەستەی لەسەر بکرێت، لەلایەکیتر ئایا هەمان ئەو بیرە لیبڕالیست و نیۆلیبرالیستیەیی هەیە دەتوانێ بۆ داهاتوو چۆن بەڕێکخستن بکرێ، ئایا ئەو بۆ هیوایی هەیە پەیوەست نییە بەوشێوازە حیزبیەیی لە باشووری کوردستان هەیە؟

4. لەم پەرتووکەدا ژن هەبوونی نییە، سەدەی بیست و یەك کە بەسەدەی ژن بەناودەکرێت، بەڵام لەم پەرتووکەدا بەهیچ شێوەیەك باسی ژن نەکراوە، ئایا لەبەرچی نووسەر ژنی نەبینیوە، ئایا حیزبایەتی تەنها مافی پیاوە، یان نووسەر سیاسەتکردن تەنها بەمافی پیاوان دەزانێت، بۆیە پێویست بوو بەتایبەت راوەستە لەسەر رۆڵی ژن لە خەباتی سیاسی دا بکرابوایە، ئەوەش پێویست بوو ئاماژەی پێبدرابوایە کە مۆدێلی حیزبایەتی پیاوسالار لە دەرەوەی کارەسات هیچیتر بەدوای خۆیدا ناهێنێت. بەهەمان شێوە رۆڵی گەنجانیش باس نەکراوە، بۆیە ئەو شێوازە سیاسەتە پیرسالاریەیی کە لە باشووری کوردستان هەیە، بەتایبەتیش لە پەدەکە و یەنەکە و تا مردن دەستبەرداری سەرۆکایەتی حیزبەکانیان نابن، ئایا ئەوە نەبۆتە هۆکار کەوا دەیان هەزار لە گەنجان لە وڵات کۆچ

بکەن و لە دەریاکان بەخنکێن و لە بەستەڵەکەکان ڕەق ببنەوە.

5. کێشەیەکیتر کە وەك کێشەی سەدەی بیست و یەك بەناو دەکرێت، ئەویش کێشەی ئیکۆلۆژیە، کە ئێستا لە هەموو کاتێك زیاتر بەرۆکی مرۆڤایەتی گرتووە، نمونە کێشەی فرەوان بوونی کونی ئۆزۆن، نەخۆشی کۆڕۆنا و نەخۆشیە هەمیشەیەکانی وەك شێرپەنجە، ئایدز تا دەگاتە خۆڵبارین، ئایا حیزبێك کە یەکێك لە بنەما سەرەکیەکانی ئیکۆلۆژی نەبێ ئایا ئەمڕۆ دەتوانێ وەڵام دەرەوەی کێشەکانی کۆمەڵگە بێ؟

6. شێوازی حیزبی بنەماڵەگەری باس نەکراوە کە پێویستە راوەستەی لەسەر بکرابوایە، ئەوەی رەخنەی هەرە زۆری لەسەر لە باشووری کوردستان ئەویش حیزبایەتی بۆ ماوەیە، ئەمەش لەگەڵ هیچ پێوەرێکی حیزبایەتی کۆن و نوێ نایەتەوە، نمونە حیزبی کۆنەپارێزەکانی جیهان هیچیان بنەماڵەی نین، ئەگەر هەیە نووسەر دەکرێ نمونەمان بۆ بێنێتەوە، ئەگەرنا شێوازی حیزبایەتی بنەماڵەی چ کارەساتێك بەدوای خۆیدا دێنێ، لێرە تەنها پەدەکە و یەنەکە دوو حیزبی بنەماڵەیی نیین، بەڵکو حسك و کۆمەڵی دادگەری و نەوەی نوێ و بزووتنەوەی گۆڕان بنەماڵەین و نەخۆشی بنەماڵەگەریش رێگرە لەبەردەم پێشکەوتنیان. نمونەی ئەو جۆرە لە حیزبایەتی ئایا لە جیهان بینراوە؟ دەسەڵات و دەوڵەتی بنەماڵەگەر هەیە، بەڵام حیزبایەتی بنەماڵەگەر ئەمەیان زۆر شازە.

7. نووسەر لە شوێنێك دانی بەوە داناوە کە حیزبی سیاسی نابێ هێزی چەکداری هەبێ، ئەوەیان باشە، بەڵام سەبارەت بەو پاکتاوە جەستەیانەی ناوخۆی حیزبەکان و دەرەوەیان کە لە رێگای دەزگا هەواڵگریەکانی پاراستن و زانیاری جێبەجێکراون ئایا لەوبارەیەوە نووسەر چی دەڵێت، نمونە پەدەکە بەدرێژای ساڵانی 1960 تاکو ئێستا لەلایەك پاکتاوی جەستەی لەناو حیزبەکەی دەکات لەلایەکیتریش لەناو لایەنە سیاسی و کەسایەتیە نەتەوەیاکانی پارچەکانی تری کوردستان دەکات، نمونە یەکەم راونانی ناوخۆی پەدەکە کە بە راونانی ئیبراهیم ئەحمەد و ج.تاڵەبانی دەستی پێکرد، هەر لەو کاتانەشدا واتا لە 15ی ئایاری 1968 سلێمان موعینی و هاوڕێیانی پاکتاوی جەستیان کراوە… تا رۆژی ئەمڕۆش ئەوە بەردەوامە، ئایا ئەو شێوازە لە کاری حیزبی لە چ خانەیەك جیدەگرێت. بەهەمان شێوە پاکتاوی جەستەیی رۆژنامە نووس و کەسایەتی نیشتیمانیەکان. بۆیە بەتەنها نابێ حیزب هێزی چەکداری هەبێ بەش ناکات، لەگەڵ ئەوەش پێویست بوو راوەستە لەسەر زیانەکانی و ئەو دێخەی کە

لە کوردستانی ئافراندووە.

8. لایەنێکیتریش لە حیزبایەتی پێویست بوو لای لەسەر کرابوایەوە ئەویش پەیوەندی حیزبە سیاسیەکان لەگەڵ یەکتر و لەگەڵ دەوڵەتان، ئایا پێویستە لەسەر چ بنەمایەك بێ، ئەو شێوازەی کە پارتەکانی باشوور بەڕێوەدەبن دەکەوێتە چ خانەیەك؟ بەتایبەت ئەو وابەستەیی پەدەکە لە رابردوو لەگەڵ ئێران و ئێستاش لەگەڵ دەوڵەتی تورك و راکێشانی دەستی داگیرکەر بۆناو خاکی خۆت، ئایا نمونەیەکیتر بەوشێوەیە لەجیهان هەیە، ئەگەر هەیە پێمان بناسێنە؟

9. نووسەر لەسەر زۆرێك لە شێوازی حیزبایەتی جیهانی رۆژئاوای و تائاستێکیش لەسەر حیزبەکانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستیش راوەستەی کردووە، بەڵام حیزبە کوردیەکانی وەك یەکتر بەنمونە نەهێناوەتەوە، نمونە نوێترین شێوازی حیزبایەتی جەماوەری لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاست پارتی دیموکراتی گەلانە "هەدەپە" کە خاوەن شەش ملیۆن دەنگە لە پەرلەمانی تورکیا و نزیکەی 10هەزار ئەندامی لە زیندانە لەگەڵ هاوسەرۆکانی رابردووی، بەڵام بەهەموو هێزی خۆی بەردەوام دەکات. پارتی یەکێتی دیموکراتی "پەیەدە" کە شێوازێکی نوێیە لە حیزبایەتی و لە گۆڕانکاری لە بەڕێوەبەرانی و مۆدێلێکی دیموکراتیە بۆ بەڕێوەبردنی رۆژئاوای کوردستان، بەڵام نووسەر هیچ ئاماژەی پێنەداوە، پێویست بوو زیاترین نمونە لەو حیزبە دیموکرات و جەماوەریان بەهێنرابوونایەوە بۆ ئەوەی هاوڵاتی باشوور لەو دۆخە بێ هیوایە رزگاری ببوایە.

10. لەلایەکیتر لە حیزبایەتی لەسەردەمی شۆڕش و تێکۆشاندا لە کوردستان و رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا پەکەکە نمونەیەکی هەرە بەهێزە کە هەموو پێوانە و پرەنسیپە حیزبی و سیاسیەکانی جێبەجێدەکات تا ئێستا 11 کۆنگرەی بەستووە، بەتایبەت ماوەی 20 ساڵە لەو دۆخەیەدا گۆڕانکاری لە ستراتیژ و پارادایمی فکری سیاسی کردووە. نەدیتنی بۆ خۆی کەموکوڕیەکی گەورەیە.

11. هەمانکات جاری یەکەمە لە جیهان و لە کوردستان حیزبی ژنان هەیە بۆ ماوەی 23 ساڵە خەبات و تێکۆشان دەکات لە سەخترین بارودۆخی شۆڕشدا، کە ئێستا بەناوی پارتی ئازادی ژنانی کوردستان پاژك بەردەوامە لەتێکۆشان، بۆیە پێویستە وەك نمونەیەکی تێکۆشانی ئازادی ژنان ببینرابوایە.

12. سەبارەت بە خاڵی هەموو حیزبەکان بۆ دەسەڵات خەبات دەکەن، ئەمەشیان بیرێکی دەسەڵات خوازی دەوڵەت – نەتەوەی مۆدێرنیتەی سەرمایەداریە، لەبنەمادا حیزب پێشەوایەتی بۆ

کۆمەڵگە دەکات، مەرج نییە کە هەموو حیزبێك کار بکات بۆ چوونە دەسەڵات، بەڵکو پێویستە هەموو حیزبێك لە گۆڕان و وەرچەرخانی کۆمەڵگەدا بە کاریگەربێ، پێویست بوو دەکرێ لە بەڕێوەبەرایەتیش شوێن بگرێ پێویست نەبوو دەکرێ تەنها ئەرکەکانی رێکخستن و پەروەردەکردن و هۆشیار کردنەوەی کۆمەلگە جێبەجێ بکات.

13. لە بەڕێوەبردنی حیزبی سیاسی و کۆمەڵگەشدا پێویستە ئەو تاکڕەویەیی هەیە تێپەڕێنرێ، حیزبایەتی تەنا موڵکی پیاوان نەبێ، هەمانکات سەرۆك و سکرتێر و رابەر و ئەمیر تەنها پیاو نەبن، بۆیە گرنگە سیستەمی هاوسەرۆکی بکەوێتە ناو پرۆسیسی بەڕێوەبردنی حیزبی سیاسی و دامودەزگاکانی تری کۆمەڵگەش. لەوبارەیەوە یەنەکە ئەزمونێکی دوو سەرۆکی کرد نەك هاوسەرۆکی، بۆیە ناکرێ لەبەر ئەوەی ئەقڵیەتی پیاوسالاری ناو بەڕێوەبردنی یەنەکە بڵێین سیستەمی هاوسەرۆکی سەرکەوتوو نییە، پێچەوانە ئەمە□□ تەڤگەری ئاپۆچی لەچوارپارچەی کوردستان بەسیستەمی هاوسەرۆکی بەڕێوە دەچێ و باشترین ئەنجامیش هەیە، بۆچی چونکە شەڕ لەبەرامبەر سیستەمی تاکڕەوی پیاوسالاری هەیە.

14. لەبەشی شەشەم سەبارەت بەپرسی ئایدیۆلۆژی، وەك سەرەنج هیچ حیزبێك بەبێ ئایدیۆلۆژی نییە و نابێ، ئەو قسەیی کە دەڵێن بێ ئایدیۆلۆژین ئەوە بۆخی ئایدیۆلۆژیایە، بۆیە وەك سەرەتاش باسم کردووە سیستەمی مۆدێرنیەتی سەرمایەداری بە رێبازی سیاسی لیبڕالیست هەژمموونی ئایدیۆلۆژی خۆی بەسەر حیزبی سیاسی سەپاندووە، بەتایبەت دوای رووخانی سۆڤیەت، حیزبە ناسیۆنالیست و کۆنەپارێز و سۆسیال دیموکرات و لیب□ا□□ دیموکرات، هەر هەموویان لەلایەنی ئایدیۆلۆژی لەژێر کاریگەری ئایدیۆلۆژیایی سیستەمی مۆدێرنیتەی سەرمایەدارین، ئەگەر ئەوە نبینرێت ئەوکات وا دەزانرێت کە سەردەمی ئایدیۆلۆژیاکان بەسەر چووە، ئەمەش هەڵە گەورەکەیە.‌

لە کۆتایدا دووبارە بەهیوا کاری زیاتر و خۆماندوکردنی زیاتر بۆ خزمەت کردنی کۆمەڵگە.

تیرۆری سیاسی لەئیسلامدا-1… شەماڵ بارەوانی

بەشی یەکەم/

تیرۆری سیاسی لە ئیسلامدا.
کتێبێکی قەبارە مام ناوەندی (١٤٣)لاپەڕەیی “هادی ئەلعەلەوی” نوسەر و بیرمەندی کۆچکردووی بەڕەگەز عیراقیە.

نوسەر لەو کتێبەیدا، باس لە بیرۆکەی□ک□ی مەترسیناک و دیاردیەکی قێزەون دەکات، ئەویش دیاردەی تیرۆری سیاسییە، ئەو دیاردە بۆگەنەی مرۆڤە بیرتەسک و ترسنۆک و دەمارگیر و دواکەوتوو ناشارستانی و شکستخواردوو و دیکتاتۆرەکان پەنای بۆ دەبەن و لە دژی نەیارەکانیان بەکاری دێنن!

بەتایبەتی توندئاژۆکان و گرووپە پەڕگیر و مەزهەبی و فۆندەمێنتالیستەکان، کە چەندین کەسیان لە سەردەمی کۆن و نوێدا تیرۆرکردووە. لە سەردەمی نوێ و لە سەردەستی ئیسلامی سیاسی، ل□ و□لاتی میسر نموونەی”ئەحمەد ماهیر”سەرۆک وەزیرانی میسر، لە ساڵی١٩٤٨، لەلایان ڕێکخراوی ئیخوانولمسلیمین، قازی”ئەحمەدخازنەدار” لە ساڵی١٩٤٨، هەر لەیان ئیخوانولمسلینەوە، سەرۆک وەزیران”مەحمود فەهمی نوقراشی” لە هەمان ساڵ و دیسان لە لایان ئیخوانولمسلمین.

“ئەنوەر سادات”سەرۆکی میسر ساڵی ١٩٨١،
“فەرەج فۆدە” بیرمەند و نووسەر لە ساڵی١٩٩٢، “نەجیب مەحفوز” نووسەرو ڕۆمانووسی کۆکچردوو لە ساڵی١٩٩٥، هەوڵی تیرۆرکردنی دراو بە چەقو هێرشی کرایەسەر و پەڵاماردراو بریندارکرا لەسەر نوسینی ڕۆمانی (منداڵانی گەرەک)، چەندین هەوڵی ترو تیرۆرکردنی تر، لەو و□لات□و و□لاتانی تردا، لەلایان گروپ و حیزبە ئیسلامی سیاسیە فۆندەمێنتالیست و ڕادیکاڵەکان ..

ئەو ڕادیکاڵ و فۆندەمێنتالیستانەی، جگە لە زمانی چەک و تیرۆر و تۆقاندن، لە هیچ زمانێکیتر تێناگەن.
ئەو توندئاژۆیانەی ژیان کاوڵ و وێران دەکەن لە پێناو مردن. ژیانی ئێره بە دۆزەخ دەکەن، لە پێناو بەهەشتی ئەو دیو. مرۆڤەکان لێرە دەکەن بە پردی پەڕینەوە و سیرات، بۆ گەیشتن به حۆری و غیلمان و

شەڕابی تەهورو چێژو ڕابواردن و خۆشیەکانی ئەولا!

دەسپێک بەرلەوەی بە کورتی و بە کوردی ڕانانێکی کورت بۆ کتێبەکەی هادی عەلەوی بکەین و باس لە تیرۆری سیاسی بکەین، لە ئیسلامداو سەبارەت بەم باس و خواسەوە، لاپەڕەکانی کتێبی«تیرۆری سیاسی لەئیسلامدا». هەڵبدەینەوە و بابەتەکە شەن و کەو بکەین و بەڵگەکان و نموونەکان لە بارەی ئەم تیرۆرە سیاسیەی ناو هەناوی مێژووی ئیسلام بخەینەڕوو،

پێم باشە سەرەتا ئاماژە بۆ خاڵێک بکەم، ئەویش ئەمەیە کە دیاردەی تیرۆری سیاسی، یاخود تیرۆر بەشیوەیەکی گشتی، لە مێژووی مرۆڤایەتیدا،

ماویەتی..

بەرامبەرێن… نەوزاد بەندی

تۆیش لەو خێزانانە بووی ،
هەتا پەلکێشی عەسکەری نەکرای ،
بەغات نەبینی ؟
کە میوانێک ئەهات بۆ ماڵتان ،
ل□ بەر بیجامە دڕاوەکانتان،
خۆتان ئەشاردەوە ؟
کە باوکتان لێی ئەدان ، ئەخەوتن ،
بۆ ئەوەی وابزانن ئەو لێدانە خەوێکی ناخۆش بووە ، ئەگینا نییە لە دنیادا دڵنەرمتر لە باوکتان ؟
کە مریشکتان لێ ئەنا ،
وەک قەسعەی عەسکەری ،
دابەش ئەکرا ؟
ئێوەیش لەو خێزانانە بوون کە هەمووتان بە لایەنی کەمەوە جارێک لە سەربان کەوتوونەتە خوارەوە ؟
کە خوشکە گەورەکەتان قاچی سووتاوە ؟
کە دایکتان بەسەر دووانتانەوە دوپشک پێوەی داوە ؟
کە دوو ئامۆزاتان شەهیدی یەکێتیە و

سێ پورزاتان شەهیدی پارتییە و
خاڵۆزایەکتان لە شەڕی قادسیە مەفقوده ؟
ئێوەیش لەو خێزانانە بوون ،
کە بە دزییەوە هەندێکتان بەعسی بوون ؟
ڕۆژی ڕا پەڕین کارتۆنێ جگەرەت
وەک دەسکەوتی جەنگ ، هێنایەوە بۆ ماڵەوە ؟
لە کۆڕەوەکە ، ڕۆژووەکەت شکاند و
خەریک بوو کفرێ بکەیت و نەتکرد ؟
تۆیش لەو خێزانانە بووی
کە عەسران لە سەربان ،
بە دارلاستیک نامەت هەڵئەدا بۆ کچی کۆڵانی ئەودیو ، بە بێ ئەوەی
کچە ئاگای له مەحموی بێ زەواڵ بێ ؟
کە دایکی هاتە سەرتان ، باوکتان چەقۆ گەورەکەی مەتبەخی هەڵگرت و
.. وتی : هەر ئێستا سەری ئەبڕم ؟
تۆیش لەو خێزانانە بووی ،
ئێوارەی دوا ڕۆژی جەژن ،
یەک نوقوڵ نەئەما لە ماڵتان ؟
نەتکردایه بە شەڕ و فەرتەنە ، جلی جەژنیان بۆ نەئەکڕیت ؟
ڕۆژانەی
دو هەفتە پێش جەژنتان ، کۆئەکردەوە بۆ جەژن ؟
کە یەکەم کچ وەڵامی بەیانی باشەکەتی دایەوە ،
یەکسەر پێت ووت : شووم پێ ئەکەی ؟
کافیتریای دایکتان بەر دەرگا بوو ..
کۆمپانیاکەی باوکتان چایخانە ؟
تۆیش لەو خێزانانە بووی ،
کە شەق و زله و تف و نەعل ،
مامۆستای تایبەتیی چوار وەرزەتان بوو ؟
کە بە پەلە شووتانکرد و ژنتان هێنا ،
بۆ ئەوەی ڕزگارتان بێ ،
کەچی هەر یەکەتان کەوتنە ناو مەنهۆڵێکەوە ؟
تۆیش لەو خێزانانە بووی ،
کە زۆرترین کاتەکانی بە خەو تێپەڕین و
هیچ خەونێکیشی تیادا نەهاتە دی ؟
کە برا ناوەنجێکەتان بە ڕێکەوت قاپقورعانێکی دۆزیەوە و
..واتانزانی ئاڵتون نیە و.. ئاڵتونیش بوو ؟
تۆیش لەو جۆرە خێزانانە بووی ،
کە یەکێکتان به دزییەوە تەنزیمیی بوو ،

دووانیشتان بە ئاشکرا ، جاش ؟
کە سەری مانگ ئەهات ،
ئەبوو بە شەڕ ،
دایکت داوای کراسی بی بی خانم ی ئەکرد و
برا گەورەکەتان داوای پانتۆڵی باندۆ ..
باوکیشتان تەڵاقی ئەخوارد
هەر بەشی قەرزی
قەساب و
وشکەفرۆش ئەکا ؟
تۆیش لەو خێزانانە بووی ،
کە ژنتان هێنا ، حەیاتان چوو ..
کە کچتان دا بە شوو ، حەیاتان چوو ..
بە حەدیس ژنتان ماره کرد و
موئەخەرەکەی قورئانێکی کەریم بوو ؟
ئێوەیش لەو خێزانانە بوون ،
کە نە باوک و کوڕ قسەیان هەبوو ..
نە دایک و کچ ..
کە هەمووتان خوا خواتان بوو گەورە بن ،
بۆ ئەوەی بە لایەنێ کەمەوە
لە تێهەڵدان قوتار بن ؟
ئێوەیش لەو خێزانانە بوون ،
کە کوڕە ناوەنجێکەتان چواردە خۆرێکی لە لق وەرگرتبوو ،
ڕۆژی سێ چوار جار ،ئەیووت باوکم ئەکوژم و ..
دایکتان قورعانی ئەخستە باوەشیەوە …..و لە ژێریشەوە شانازی بە
کوڕەکەیەوە ئەکرد کە چەند مەردە ..؟!
ئێوەیش لە پڕ گەوره بوون ..؟
لە پڕ خوا ڕزگاری کردن ؟
جەژنا و جەژن نوقوڵێک لە یەکتری وەرئەگرن و
خواخواتانە زوو بڕۆنە دەر ،
نەک فلیمە ترسناکەکە دووبارە بێتەوە ؟
شتی تریش …..